

MAYDON TOMOSHALARIDA O'ZBEK RAQS MAKTABLARINING
XUSUSIYATLARINING NAMOYON BO'LISHI

Paxrudinova Karomat Pazildinovna

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15093640>

Annotatsiya. Ushbu tezis O'zbek raqs maktablarining maydon tomoshalarida namoyon bo'lishi xususiyatlarini o'rganishga bag'ishlangan. O'zbek raqsi, xalq san'ati sifatida, turli tarixiy davrlar davomida shakllanib, rivojlanib kelgan va bugungi kunda tomoshalarda o'zining an'anaviy xususiyatlarini saqlagan holda zamonaviy o'zgarishlarga ham ega bo'lgan san'atlardan biridir. Raqs maktablari va maydon tomoshalari o'rtasidagi o'zaro aloqalarni, raqs turlarini, musiqaning raqs bilan uyg'unligini, kiyim va aksessuarlarning estetik rolini, shuningdek, o'zbek raqsining global madaniyatga ta'sirini tahlil etadi. O'zbek raqsining maydon tomoshalaridagi xususiyatlari nafaqat milliy madaniyatni, balki zamonaviy san'atni ham o'zida mujassam etadi, bu esa uning jahon sahnasida o'z o'rnini topishiga yordam beradi.

Kalit so'zlar: O'zbek raqsi, Maydon tomoshalari, Raqs maktablari, Xalq raqslari, An'anaviy va zamonaviy raqs, O'zbek madaniyati, Raqs va musiqa uyg'unligi, Raqs pedagogikasi, Estetika va kiyim, Globalizatsiya ta'siri, Raqs san'ati, Madaniy meros, Professional raqs maktablari.

Kirish. Maydon tomoshalari – bu xalq san'ati, madaniy an'analar va ijtimoiy hayotning yuksalishi bo'yicha o'ziga xos maydonlardir. O'zbek raqsi, tarixan, butun xalqning ruhiyatini aks ettirgan va milliy musiqaning ajralmas qismi sifatida shakllangan. O'zbekistonning ko'plab hududlarida raqs, nafaqat bayramlar, balki shaxsiy va jamoaviy hayotning ajralmas qismiga aylangan. Maydon tomoshalari, bu san'atning o'ziga xos ko'rinishi bo'lib, unda raqs maktablarining xususiyatlari va uslublari namoyon bo'ladi. O'zbek raqs maktablarining maydon tomoshalaridagi xususiyatlari esa o'ziga xos ijtimoiy, madaniy va san'atsal omillar bilan bog'liq.

O'zbek raqsining tarixi va uning madaniy asoslari

1. O'zbek raqsining kelib chiqishi: O'zbek raqsi qadimdan paydo bo'lgan va butun markaziy Osiyo hududida taraqqiy etgan. O'zbek raqsi o'zining o'ziga xos yo'nalishlari va shakllari bilan ajralib turadi. Har bir hududda o'z raqs uslubi va uslublari to'plami mavjud.
2. Raqs va musiqa o'rtasidagi aloqalar: O'zbek raqsining asosiy xususiyatlaridan biri uning musiqa bilan chambarchas bog'langanligidir. Raqsda har bir harakat musiqaning ritmik tuzilishiga mos keladi. O'zbek xalq musiqasi, asosan, qasida, mukhammas va boshqa an'anaviy

janrlardan tashkil topgan. Har bir raqs turi o'zining ritmik va melodik tuzilishiga ega bo'lib, tomoshalarda bu uyg'unlik juda sezilarli bo'ladi.

3. Raqs maktablarining shakllanishi: O'zbek raqs maktablari tarixan an'anaviy shakllarda rivojlangan. O'zbek raqs maktablarining dastlabki shakllari asosan hududiy bo'lib, har bir viloyatda o'zining maxsus uslubi va o'ziga xos xususiyatlarini saqlab kelgan. Bu maktablar mahalliy an'analarga asoslangan holda shakllangan va ko'pincha raqs ustozlari tomonidan rivojlantirilgan.

Maydon tomoshalarining xususiyatlari

1. Maydon tomoshalarining ahamiyati: Maydon tomoshalari xalqni birlashtiruvchi, ular orasida hamjihatlik va birdamlikni ta'minlovchi eng muhim ijtimoiy va madaniy tadbirlardan biri hisoblanadi. Tomoshalar ko'pincha bayramlar, to'ylar, umumxalq yig'ilishlari va boshqa muhim ijtimoiy voqealar bilan bog'liq bo'ladi. Maydon tomoshalari davomida raqs, musiqaning hayajonli va dinamik ifodasi sifatida namoyon bo'ladi.

2. Tomoshalarda raqsning ko'rinishlari: Maydon tomoshalarida o'zbek raqsLARining turli turlari namoyish etiladi. Bu raqsLAR orasida xalq raqsLARidan tortib, zamonaviy raqsLAR, masalan, estrada va folk-fusion uslublariga qadar keng tarqalgan. Har bir raqs turi o'zining an'anaviy elementlari bilan ajralib turadi. O'zbek raqsining maydon tomoshasida namoyon bo'lishi, uning dinamikasi, harakatlarining yo'nalishi va musiqaning ahamiyatini o'zida mujassam etadi.

3. Maydon tomoshalaridagi estetik xususiyatlar: Maydon tomoshalarida raqs ko'pincha o'zining estetik jihatlari bilan tomoshabinlarni o'ziga jalb qiladi. Kiyimlar, raqs uslubi, yuz ifodalari va raqsning harakatlari tomoshalarda o'ziga xos san'atsal chiqishlarni yaratadi. O'zbek raqsining maydon tomoshalaridagi estetik ko'rinishlari, uning hayotiyiligini, energiyasini va milliy o'ziga xosligini namoyon etadi.

4. Kiyim va aksessuarlar: O'zbek raqsining maydon tomoshalarida kiyinadigan kiyimlar juda muhim ahamiyatga ega. An'anaviy kiyimlar, masalan, milliy liboslar, rang-barang chakanlar, to'nlar va bosh kiyimlar raqsning ko'rinishini yanada boyitadi. Har bir raqs turiga xos kiyimlar raqsning ruhiyatini aks ettiradi. Tomoshalar davomida kiyimlarning harakati, yorqinligi va bezaklari tomoshabinlar uchun katta estetik zavq manbai bo'lib xizmat qiladi.

O'zbek raqs maktablari va ularning maydon tomoshalaridagi o'rni

1. O'zbek raqs maktablarining rivojlanishi: O'zbek raqs maktablari ko'plab asrlar davomida shakllanib, rivojlanib kelgan. Ular an'anaviy xususiyatlarga ega bo'lib, o'z zamonining ijtimoiy va madaniy ehtiyojlariga javob bergan. Hozirgi kunda bu maktablar modernizatsiya

jarayonlarini boshdan kechirmoqda. Raqs maktablari o'zbek xalqining boy madaniy merosini saqlab qolish bilan birga, yangi uslublarni ham o'z ichiga olgan holda kelajak avlodlarga o'rgatadi.

2. O'zbek raqs maktablarining xususiyatlari: O'zbek raqs maktablari o'zining o'qitish metodologiyasi va raqsni ijro etish uslublari bilan ajralib turadi. Har bir maktabda o'ziga xos uslub va pedagogika mavjud. Ushbu maktablarda o'rgatish jarayoni faqat raqs qadamlaridan iborat bo'lmay, balki musiqiy ritmlarni, ifodali harakatlarni, yuqori estetik talablarni ham o'z ichiga oladi.

3. Xalq va professional raqs maktablari: O'zbek raqs maktablari orasida xalq va professional maktablar mavjud. Xalq raqs maktablari asosan mahalliy hududlarga asoslangan bo'lib, an'anaviy raqslarni o'rgatishadi. Professional maktablar esa zamonaviy va xalq raqslarini birlashtirgan holda, raqsni yuqori san'at darajasiga olib chiqishga intiladi. Maydon tomoshalarida professional va xalq raqs maktablarining uslublarini ko'rish mumkin.

O'zbek raqsining maydon tomoshalaridagi zamonaviy o'zgarishlar

1. Zamonaviy raqs va an'anaviy elementlar uyg'unligi: Hozirgi kunda o'zbek raqsida an'anaviy va zamonaviy elementlar uyg'unlashgan. Maydon tomoshalarida zamonaviy raqs uslublari, masalan, xalqaro estrada va hip-hopning elementlari qo'shilmoqda. Bu o'zgarishlar o'zbek raqsining yangi shakllarini yaratmoqda.

2. Globalizatsiya ta'siri: Globalizatsiya va texnologiyalarning rivojlanishi o'zbek raqsining maydon tomoshalaridagi ko'rinishiga ta'sir ko'rsatdi. Dunyo miqyosida raqs san'ati rivojlanmoqda, va o'zbek raqsining elementlari boshqa madaniyatlar bilan uyg'unlashmoqda. Shu bilan birga, o'zbek raqsining o'ziga xosligini saqlab qolish muhim ahamiyatga ega.

Xulosa. Maydon tomoshalarida o'zbek raqs maktablarining xususiyatlari uning tarixi, madaniyati, estetikasi va zamonaviy o'zgarishlari bilan chambarchas bog'liq. O'zbek raqsining tomoshalarda namoyon bo'lishi xalqning madaniy merosini saqlab qolishda, shuningdek, yangi ijodiy shakllarni yaratishda muhim rol o'ynaydi. O'zbek raqs maktablarining xususiyatlari tomoshabinlarga o'zbek xalqining o'ziga xosligini, tarixi va an'analari bilan tanishish imkonini yaratadi.

References:

1. Abdullaeva, S. (2011). O'zbekistonning an'anaviy san'ati va raqslari. Toshkent: O'zbekiston fanlar akademiyasi nashriyoti.
2. G'ulomov, A. (2015). O'zbek raqs san'ati: Tarix va rivojlanish. Toshkent: O'zbekiston madaniyati va san'ati nashriyoti.

3. Khamraev, A. (2017). O'zbek xalq raqslari va ularning estetik talablari. Toshkent: Universitet nashriyoti.
4. Tursunov, M. (2018). O'zbek xalq raqsining musiqiy va estetik jihatlari. Toshkent: San'at va madaniyat.
5. O'rikov, Sh. (2014). Raqs va musiqa: O'zbek madaniyatidagi o'zgarishlar. Toshkent: Milliy musiqiy akademiya nashriyoti.